

האליזר

עלון לשבת קודש



דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

להצלחה ולשמירה על חיילנו במלחמה להחזרת החטופים בריאים ושלמים ולרפואת הפצועים

נושא השבוע: נישואין (ע)

כב' סיון תשפ"ד 1531 (שנה כה')

ההפטרה: "וישלח יהושע" (יהושע ב')

פרשת שלחך – שבת מברכין

ר"ח תמוז יחול אי"ה בשבת הבאה ויום ראשון ומולדו ביום שבת בשעה 09:14 ו-10 חלקים

"שלחך לך אנשים" (יג, ב)

למה נסמכה פרשת המרגלים לפרשת מרים?

לפי שלקתה על עסקי דיבה שדיברה באחיה, ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר (רש"י).

איזה מוסר יכלו המרגלים לקחת ממרים? הרי מרים דיברה על בן אדם - משה רבינו ואילו המרגלים דיברו על דומם - אדמת ארץ ישראל? באר הרה"ג אהרון לייב שטינמן זצוק"ל: באמת המרגלים לא היו צריכים ללמוד את פרטי הלכות לשון הרע מדיבורה של מרים על אחיה, אולם דבר אחד כן היו יכולים ואף צריכים ללמוד ממעשיה והוא, שאם מרים נענשה זה אומר שהקב"ה אינו אוהב שמדברים דברים רעים על הזולת ומחפשים את הרע שבו, כפי שהשיב "הבן איש חי" זצ"ל לאדם שפנה אליו במכתב ודיבר סרה על יהודי אירופה ואמר לו: אל תחפש מה לא טוב בהם ותנהג כמנהג הזבוב המחפש רק את האשפה והפסולת אלא תהיה כדבורה המחפשת צוף ומלקקת כדבש-ותחפש רק את הטוב שבהם.

אף המרגלים היה מן הראוי שיחפשו את המעלות הטובות שבארץ ישראל ולא את המגרעות. אף אנו נלמד לראות את הטוב שבשני, כי זה מה שיביא לתקשורת טובה ובריאה בין אדם לחברו וקל וחומר בתא המשפחתי, בבית פנימה.

"ויספרו לו ויאמרו באנו אל הארץ אשר שלחנתנו וגם זבת חלב ודבש היא וזה פריה, אפס כי עז העם היושב בארץ והערים בצורות גדולות מאד וגם ילדי הענק

ראינו שם" (יג, כ-כז)

מדוע נאשמו המרגלים בהוצאת דיבה על הארץ, והרי סיפרו מה שראו עיניהם?

מסביר הרמב"ן: אשמתם לא הייתה בזה שמסרו עובדות ואמרו שהערים גדולות ובצורות והאנשים גבוהים מאד, אלא מפני שהוסיפו מילה אחת "אפס" ובכך פרשו את הדברים לפי כוחם ורצונם שלא יתכן שיצליחו לכבוש את הארץ "כי עז עם הארץ", והיה עליהם לספר עובדות ותו לא מבלי לפרשן ולהביאם לפני משה והוא היה מחליט מה לעשות וכיצד לנהוג?

לעיתים אדם מפרש מצבים כפי נטיית ליבו ורצונו, אך עליו לשים לב שלא לנטות מן האמת ולעוותה בשל כך!! אלא לדבוק בדרך האמת גם כשהיא לא נעימה לו...

מוסר השכל ממוכרת בשוק



פעם עבר הסבא מסלבודקה בשוק וראה אישה מתקוטטת עם חברתה וממטירה עליה מבול של גידופים. נראה היה שחברתה הוציאה אותה מכליה, וגרמה לה לכעס מדובה. מיד לאחר מכן הגיע אל הדוכן שלה לקוח שביקש לקנות דבר מה. בבת אחת שינתה המוכרת את הבעת פניה וחייכה אל הלקוח ודיברה אליו באדיבות רבה.

שאל הסבא: "מה נשתנה כאן? הרי רק לפני רגע אי אפשר היה לעמוד במחיצתה, בגלל הכעס הרב

ע"פ "אור החיים" אופק תל אביב * לא לעיין בזמן תפילה * שקיעה 7:51-7:52 * סוף זמן ק"ש 8:28-8:27

כניסת שבת: 7:32 יציאת שבת: 8:23 יציאת שבת: 9:18

שנשב ממנה, והנה עכשיו היא אדיבה ומנומסת? והתשובה היא פשוטה: המוכרת רצתה להרוויח כסף, וידעה שאם תמשיך להזעיק פנים, לא תצליח למשוך את הקלחות לדוכנה, ולכן שאבה ממעמקי נפשה כוחות ותעצומות נפש והאירה פנים ללקוח. ללמדנו שכאשר בן אדם מבין שכדי להרוויח כסף, הוא צריך להשתנות, אין לו כל בעיה לעשות זאת, ומיד. (עלינו לשבח)

וכל שכן בחיי נישואין, הבעל והאשה עשויים לצבור במשך היום כעסים בעבודה, בחברה וכשהם מגיעים הביתה "נוח" להם לפרוק את הכעס על הצד השני והילדים.

וכמו שהמוכרת בסיפור נמנעה מלפרוק כעסה על הקונה כדי להרוויח כסף ואף האירה פנים, כל שכן בני הזוג צריכים להימנע לפרוק כעס על בן זוגם כדי ל"הרוויח" את חיי הנישואין שלהם ולא להפסידם ככעסים מיותרים שאינם קשורים אליהם.

פגיעה הרסנית...

מעשה שהיה



מאז ומתמיד היה הביטחון העצמי שלי רדוד, הייתי צריכה הרבה חיזוקים. אך אמא שלי היתה אומרת שהתברכתי במידות טובות ששוות יהלומים ושאי טיפוס נוח וסימפטי. אולם מה שווה אישיות נפלאה עם רגשי נחיתות עזים כמו שלי? משנכנסה אלינו איילה לכיתה, היא היתה כריזמטית באופן מדהים. מלכת הכיתה שלנו, היו לה הרבה מעריצות וסגניות. היא היתה מושלמת בלימודים, בעזרה לחברות, חוץ מדבר אחד... היא אהבה לצחוק על אנשים וקראה לזה צחוק דק. היא ראתה בי דמות נוחה לגיחוך, אני יודעת מה היה בי שגרם לה לראות בי בדיחה מהלכת על שתיים בכל עת מצוא בפני החברות. במבט לאחור אני יודעת מדוע שתקתי ובלעתי את הפגיעות, איך נתתי ללשון הצולפת להמשיך בפשע? והפגיעות שבלעתי השתוללו בתוכי, פגעו והרסו כל חלקה טובה. בתוך ליבי שנאתי אותה ובחלומותיי השתוללו רגשי נקמה, הרגשתי שהיא הרסה אותי.

השנים חלפו, סיימנו את הסמינר, מי מאורסת, מי נשואה ומי עדיין מצפה, כמוני. השמועות עלי לא היו מלבבות במיוחד, כנראה אמרו: "בלומה? זו השקטה, היא קצת תימהונית..."

אמא מצאה לי עבודת קלדנות אפרורית וכך העברתי כ-8 שנים בעצב, תסכול וגם בשנאה. שנאה איומה לאילה, ידעתי שהיא אשמה, בגללה לא הולך לי בשידוכים.

היו מספר שידוכים שכמעט נגמרו אולם לבסוף לא יצא כלום. כבר בפגישה הראשונה רעדתי כעלה נידף והפגנתי חוסר ביטחון משווע עד שהפגישה הפכה לפגישה אחרונה. הורי רצו לשלוח אותי לאנשים מקצועיים שיטפלו בבעייתי אך סירבתי. "אני בסדר, כלומר הייתי בסדר רק היה מישוהו שהרס אותי, הרס לי את הבטחון העצמי". אימי ידעה למי אני מתכוונת, היא בררה את העניין וגם ניסתה לעזור לי, אולם לא שיתפתי פעולה.

יום אחד כשיצאתי למספר סידורים פגשתי חברה מימי הסמינר, גילה שוורץ המובילה את ילדיה. היא שמחה לקראתי ודרשה בשלומי וביקשה שאבוא אליה לביקור.

כשנפגשנו בערב, מצאתי את עצמי בוכה מול פניה הנדהמות. "אני לא סולחת לה, היא הרסה אותי, והחריבה את הנפש שלי, בגללה אני מצליחה להקים בית בישראל, את מבינה? בתוך

תוכי אני מפחדת מן הנשואין שלא אצליח בנשיאת העול, זה נורא..."

היא ניסתה לומר משהו אך לא הצלחתי להקשיב. הייתי מוכרחה לנקז את המוגלה. היא שתקה והקשיבה. לאחר שנפרדנו היא מיהרה להשיג את מס' הטלפון של איילה המתגוררת בחו"ל, היא ידעה את מה שאני לא ידעתי. איילה התחתנה בגיל 19, בעלה אדם ירא שמים ובן למשפחה אמריקאית, היה להם הכל ולא כלום, לא היו להם ילדים.

גילה שקישרה בין הדברים, התקשרה אליה מיד, כדי להעביר אליה את דברי הקשים.

"מה את אומרת?" היא הוכתה בהלם, "אני זוכרת שאהבתי לצחוק על בלומה, באמת נהגתי

ברשעות רק חשבתי שהיא לא קולטת... אני חייבת לבקש את סליחתה..."

השיחה עם גילה הטיבה עימי, קמתי בבוקר בלב קל ורציתי להתפלל כשלפתע צלצל הטלפון, כששמעתי את הקול כמעט התעלפתי, קרוב ל-10 שנים לא שמעתי אותה. "בלומה? זו איילה", שתיקה. "את שומעת אותי? בלומה אני רוצה לבקש ממך סליחה על... את יודעת שפגעתי בך..." קולה נשבר.

גל של זעם שטף את ליבי, "איך את מעיזה לנסות ולבקש סליחה? את חושבת שבמשפט אחד אפשר למחוק הכל? את הרסת אותי, בגללך אין לי בית, אני לא יכולה לסלוח", בכיתי. כעבור שבוע נשמע צלצול בדלת, פתחתי את הדלת, בפתח עמדה איילה, אישה כבת 30, כשעיניה נפוחות מדמעות וקולה סדוק, היא ביקשה להיכנס. היא התישבה בקצה הכיסא ובעיניים מושפלות החלה לספר על 10 שנות עקרות, התרוצצויות מרופא לרופא... היא פנתה אלי בביישנות, "ועכשיו ספרי לי על 10 השנים שעברו עליך".

סיפרתי לה על הנחיתות שלי, השידוכים המתרחקים וההרס הנפשי, על מחשבות הזעם, התסכול והנקמה, כשסיימתי התבוננתי בה ונבהלתי היא נראתה כמשותקת ופרצה בבכי סוער, ואחזה בידי: "בלומה יקירתי, זה נורא מה שעבר עליך ובכל אני אשמה, אני מתחננת אליך, רחמי עלי, סלחי לי, רחמים אני מבקשת..." הבטתי בה, זו לא היתה מלכת הכיתה השחצנית מימי התיכון, אלא אשה למודת סבל וניסיון. לאיילה הזו רציתי לסלוח. ריחמתי עליה, סלחתי לה, ובפעם הראשונה בחיי חשתי ברוגע מטהר המתפשט בליבי.

לאחר חודשיים התקשרתי לאיילה ובישרתי לה כי התארסתי עם בחור ירא שמים. ובסעות השבע ברכות האחרונה שלי התקשר בעלה וסיפר לאבי בהתרגשות עצומה שנולדה להם בת בריאה ושלמה. רק לאחר החתונה שחשתי באושר וזך האופף אותי, הבנתי פתאום שלא רק איילה הרסה את חיי, אלא גם אני עם רגשות הזעם שלי, הרצון שלא לסלוח לעולם והכעס המשתולל גרמתי לזאת, ידוע הוא שאדם שפגע בזולת יכול לסבול מקפידה, הסיפור שלי מאיר זווית חדשה שגם האדם הפגוע המתקשה לסלוח, ובליבו משתוללים רגשות זעם ונקמה גם הוא נמצא בבעיה שכתוב "לא תשנא את אחיך בלבבך", וכשלא מצליחים לדון לכף זכות ולנסות לסלוח צריך להודיע לאדם הפוגע על המצב שיראה מה לעשות ובעיקר – חייבים לעשות משהו, כי בנפשנו הדבר.

(מרוה לצמא)

הלכות הנהגות בין בני הזוג [כג]

פינת ההלכה



מידת הכעס (ח) - בין בני הזוג ומניעתו

א. הכעס בין בני זוג פוגע בבריאות הגופנית ונפשית שלהם, וברוחניות וגורר בעקבותיו עבירות רבות ומהווה גורם עקרי למריבות ולוויכוחים ואף עשוי לגרום לפירוד ח"ו. ויש להימנע מלכעוס בכלל, ובפרט שיש דרכים אחרות טובות ונעימות להשיג את אותם דברים שרצינו להשיג מבלי לכעוס.

ב. ביקורת היא תוכחה הנאמרת כלפי בן/בת זוג על מעשה לא טוב שעשה, התנהגות לא נאותה או דברים פוגעים ומשפילים שאמר (המדריך לנישואין מאושרים לרב זמיר כהן (ג) עמ' 59, זוגיות עם רגש הרב מיכאל לסרי עמ' 220).

כאשר התוכחה נאמרת מתוך כעס האדם לא שולט רגשית בעצמו ואומר את הדברים בדיבור צעקני, כעוס ועצבני תוך העלבת הזולת ושימוש במילים בוטות ופוגעניות ולפעמים מלווה בקללות ואלימות ואינה משיגה את מטרתה.

הסבר: מטרת הביקורת/הערה כדי שבן/בת הזוג ירצה להשתנות, וכשהדברים נאמרים בצורה כעושה תוך העלבת הזולת הוא לא יקבל את הנאמר, וכל שכן שלא יתקן את עצמו (זוגיות עם רגש עמ' 219).

ג. אין להעיר ולהוכיח עד כמה שניתן מיד לאחר הפעולה השלילית שנעשתה, אלא לאחר שעובר פרק זמן ולומר את הדברים בזמן שהצד השני נינוח ובמצב רוח טוב (פלא יועץ ע' אהבת איש ואשה ד"ה וזה, ע"פ הרב שמואל כהן בס' עליו לנצח לרב זלכרשטין ח"ג עמ' שמה-שמה, דרכי החינוך היהודי לרב יחיאל יעקובסון עמ' 8).

הסבר: כשמוכיחים או מעירים סמוך לאירוע נמצאים עדיין בסערת רגשות, אך כשחולף זמן ונרגעים התוכחה נאמרת יותר בנחת ובשיקול דעת [ולא כהתפרצות הר געש של כעס שהורס ושורף הכל].

ד. התוכחה תהיה בצנעה בינו לבינה ולא בפני רבים (הרמב"ם הל' דעות פ"ו הל' ז-ח) או בני משפחה (זוגיות עם רגש עמ' 44, המדריך לנישואין מאושרים לרב זמיר כהן עמ' 96) הן בגלל הלבנת פנים, שהמלבין פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא (הרמב"ם סס), כמו כן הסיכוי שההערה תתקבל באופן זה היא אפסית, אדרבא זה יגרום להחרפת הוויכוח (המדריך לנישואין מאושרים סס).

ה. אין לערב הורים, קרובים או חברים בוויכוחים או בזמן שמוכחים כי בכך עשויים ללבות את המצב לוויכוחים גדולים יותר, להתחפרות בעמדות ולפרוד גדול עד גירושין ח"ו (הנישואין כהלכה ואגדה לגר"ד נקי עמ' 85 ע"פ פלא יועץ ע' אהבת איש ואשה, המדריך לנישואין מאושרים עמ' 96).

כשהזוג פונה אל ההורים בבקשת עזרה הסיפנו את בנסובתם לרב יועץ נישואין ולא יטפלו בזה בעצמם כוון שהם נוגעים בדבר (סס).

ו. התוכחה תהיה במילים רכות ונעימות ובעדינות ולא במילים קשות ובהטחת האשמות שגורמות לבושה וכלימה לצד השני (ע"פ התורה שכתוב "הוכח תוכיח את חבךך ולא תשא עליו חטא", והגמ' בערכין טז: "כך אמרו חכמים יכול אתה מוכיחו ופניו משתנות (מסמיק מנוסה) ת"ל "ולא תשא עליו חטא", פלא יועץ לרבי אלעזר פאפו, ערך "אהבת איש ואשה" וערך "נשים", החיד"א כמורה אלהב ס"א ס"ק ט, הרמב"ם הלכות דעות פ"ו הל' ו).

ז. התוכחה תהיה על דרך החיוב ולא על דרך השלילה, כמאמר שלמה המלך ע"ה במשלי (ט, ח): "אל תוכח לץ פן ישנאך הוכח לחכם ויאהבך".

פירש השל"ה הקדוש: כאשר יראה אדם אצל חברו דבר שאינו הגון ויצטרך להוכיחו, אם יגנהו ויאמר לו: "אתה לץ ושפל ובזוי", בדרך זו חברו לא ירצה לקבל את תוכחתו כי יעסעס עליו שביזהו, אבל אם יוכיחו ויאמר לו "הן חכם אתה ובעל מעלה, איך יתכן שחכם כמוך יעשה דבר שאינו הגון לפי גודל מעלתך"? (אולרות התורה לגר"א כהן ח"ג עמ' רמט-רס).

ח. הביקורת לא תכלול "הדבקת תוויות" ["סטיגמות"] על הצד השני ולכן אין לגנות את אישיותו של הצד השני, אלא את המעשה הלא טוב שעשה (אפרקי חינוך לרב משה וירניק עמ' 266, המדריך לנישואין מאושרים לרב זמיר כהן עמ' 62).

דוגמא מעשית: במקום לומר: "את לא בסדר שהעלבת אותי בנוכחות כולם, כאשר אמרת שאינני עוזר בעבודות הבית", **יש לומר:** "הרגשתי מאוד שלא בנוח כאשר שמעתי בנוכחות כולם שאינני עוזר בעבודות הבית".

הסבר: תמיד לספר מה הפריע לי ולא להאשים את האדם שממול (המדריך לנישואין מאושרים לרב זמיר כהן עמ' 62). **דוגמא מעשית: במקום לומר:** "העלבת אותי כשאמרת..", **נאמר מעתה:** "מאוד נעלבתי לשמוע את המילים.."

הסבר: כלומר "לא את לא בסדר או את אשה קשה, אלא "המעשה הזה מאוד פגע בי" (סס). לפני אמירת הביקורת ייפך בן הזוג בזכותו של הצד השני דהיינו יעביר לנגד עיניו את הנקודות הטובות שיש בשני ואז יתברר לו שהביקורת שיש לו בגלל מחדל מתמשך בטלה ברוב המעלות האחרות שיש בו ויגיע לרגיעה פנימית ותגובתו תהיה מתונה יותר (המדריך לנישואין מאושרים עמ' 68).

י. כשהילדים רואים את הוריהם מתווכחים ומוכיחים זה את זה בצורה לא מכובדת תוך שימוש במילים פוגעות ולא מכבדות הם "יעתיקו" וישימו זאת בחייהם כלפי הסובבים אותם [חברים, הורים, בן בת זוג כשיגדלו וינישאו] (המדריך לנישואין מאושרים עמ' 62).

יא. למרות שיש למעט בביקורת, לא תמיד צריך לשתוק ויש לומר את אשר מפריע, כדי למנוע הצטברות של כעסים שיביאו אח"כ להתפרצות של כעס ולעימותים, אולם צריך לדעת מתי ואיך להעיר? (המדריך לנישואין מאושרים עמ' 60, זוגיות עם רגש עמ' 220).

יב. במקום להשתמש בביקורת במילה "למה?", יש להשתמש במסר המשתף "קשה לי". **דוגמא מעשית:** במקום שהבעל יאמר לאשתו: "למה את מפריעה לי לסיים את דבריי?", יאמר: "מפריע לי מאוד שאני לא יכול לסיים את דבריי" (המדריך לנישואין מאושרים לרב זמיר כהן עמ' 62).

יג. יש לפתוח ולסיים בדברי שבח אמיתיים ורק ביניהם לומר את הביקורת (המדריך לנישואין מאושרים סס) **הסבר:** בכך אנו מרווחים שהמסר שיתקבל הוא: "את בסדר גמור, הרי שיבחתני אותך במילים ברורות, אך ישנו קושי שביד לפתור". באופן זה הביקורת תתקבל ללא עלבון ולא תגרום לחיכוכים חלילה.

יד. אין דבר כזה "להעיר ודי", שיחה שעוסקת בביקורת בלבד לעולם לא תסתיים בטוב. ההערה צריכה להיאמר במהלך שיחה רחבה במגוון נושאים, בזמנים רגועים כשהקשר ביניהם תקין וזורם (זוגיות עם רגש עמ' 226), וגם אז הביקורת תתחיל במחמאה ותסתיים במחמאה ובאמצע תאמר הביקורת (זוגיות עם רגש עמ' 225, המדריך לנישואין מאושרים עמ' 62).

טו. בשנה הראשונה לנישואין צריכים בני הזוג להימנע כמה שיותר מביקורות והערות הדדיות, ולכן ישתמשו רק במחמאות (הנישואין כהלכה ואגדה לרב דוד נקי עמ' 84).

הסבר: כשמטיחים בשני ביקורת והערות, זה כמי שאומר לו "אתה לא בסדר", ומביאים אותו להרגשה של ביזיון והשפלה. והשימוש בזה בשנה הראשונה לנישואין בה עסוקים החתן וכלה בבניין ביתם החדש יש השפעות הרסניות בבניית הקשר ביניהם ויכול להביא ח"ו להיפרדות החבילה (המדריך לנישואין מאושרים עמ' 59).